

Upravljanje Prirodnim i kulturno-istorijskim područjem Kotora

Lidija Ljesar
Kotor, 07.06.2012

PODRUČJE KOTORA – SVJETSKO KULTURNO I PRIRODNO NASLJEĐE

- Priobalno područje kotorsko-risanskog zaliva, je na trećem zasjedanju UNESCO Komiteta Svjetskog nasljeđa, 26. oktobra 1979.godine, upisano na *Listu svjetske baštine*, kao prirodno i kulturno-istorijsko područje.
- **Njegova *izuzetna univerzalna vrijednost* ogleda se u vjekovnoj sintezi iskonske prirode i drevnih graditeljskih formacija, sa kultivisanim pejzažom.**
- Zaštićeno područje Kotor dio je Bokokotorskog zaliva, jednog od najljepših zaliva svijeta. Obuhvata istorijske gradove Kotor, Risan i Perast i sva naselja duž obale, od Veriga do Veriga, uključujući akvatorijum i teritoriju do vrhova okolnih brda .

PODRUČJE KOTORA – SVJETSKO KULTURNO I PRIRODNO NASLJEĐE

- Površina područja iznosi 8.500 ha, od čega na morsku površinu otpada 2.600 ha.
- Zbog velikih oštećenja kulturnih dobara, prouzrokovanih razornim zemljotresom 1979. godine, područje Kotor upisano je i na UNESCO *Listu svjetske baštine u opasnosti*, sa koje je skinuto 2003. godine, jer su prestali razlozi zbog kojih je dobilo taj status.

Izuzetna univerzalna vrijednost Područja Kotora predstavlja sublimat kulturnih i prirodnih vrijednosti koji prevazilazi nacionalne granice i podjednako je značajan za sadašnje i buduće generacije cijelog čovječanstva.

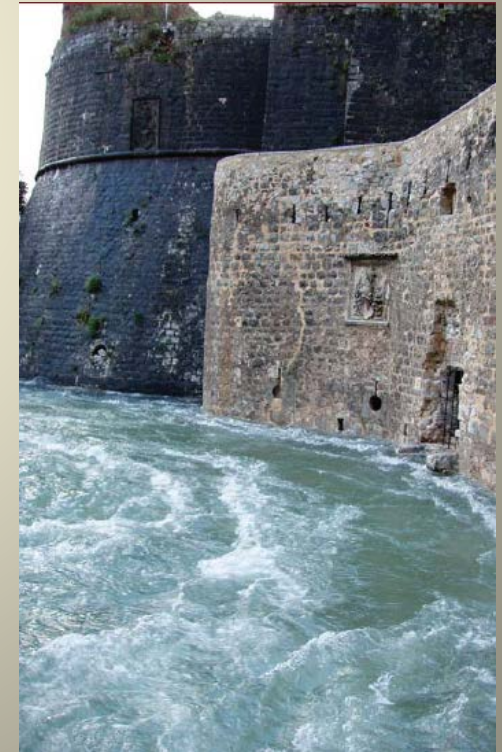
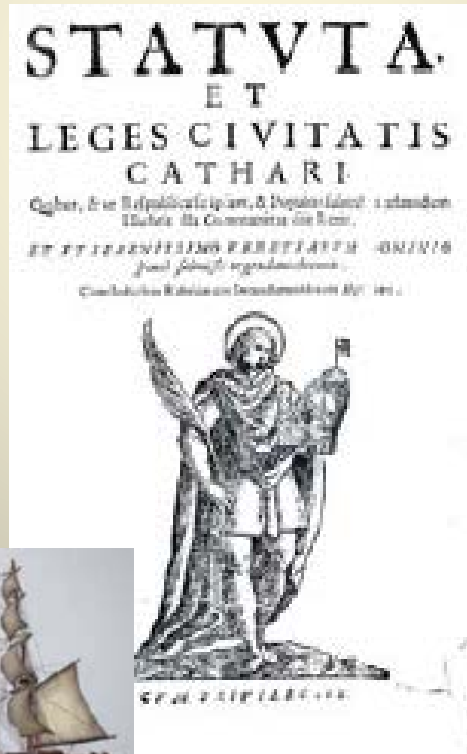

Dugi period interakcije i razmjene između kultura istoka i zapada,
na ovoj maloj teritoriji, formirao je autonomni identitet,
kakav ne postoji izvan ovog regiona.

Kotor je u svojoj dugoj istoriji, kao i u periodima svoje samostalnosti, imao svoje uspone i padove.

Vjekovima su periodi ekonomskog zamaha i razvoja bili vezani za pomorstvo. Pomorstvo je utisnulo snažan pečat i specifične karakteristike ljudima i naseljima Boke Kotorske. Pomorska trgovina i plovidbeni putevi vijekovima su otvarali vrata Boke prema drugim kulturama i civilizacijama.

Status Svjetske baštine

Međunarodni status
Područja Kotor, kao
kulturnog dobra Svjetske
baštine ne znači zauvijek
podarenu privilegiju, već
moralnu i civilizacijsku
obavezu i šansu sadašnjih
generacija, potomaka i
sljedbenika da doprinesu
njegovom očuvanju,
unaprjeđenju i
valorizaciji.

Ustanovljavanjem
efikasnih mehanizama
upravljanja zaštićenim
područjem i
promovisanjem njegovih
univerzalnih vrijednosti,
status Svjetske baštine se
koristi kao strateški
potencijal za napredak
lokalne zajednice i njenih
građana

KLJUČNA PITANJA MENADŽMENTA

Ključna pitanja od kojih zavisi zaštita i razvoj Područja, su:

- Politički, društveni i pravni okvir zaštite
- Stanje kulturne baštine
- Stanje prirodne sredine
- Infrastruktura Područja
- Turizam
- Kadrovski potencijal i edukacija

KLJUČNA PITANJA MENADŽMENTA

- Nacionalni propisi:
  - Zakona o zaštiti kulturnih dobara
  - Zakon o obnovi spomeničkog područja Kotora
  - Zakon o muzejskoj djelatnosti
  - Zakon o arhivskoj djelatnosti
  - Zakon o bibliotečkoj djelatnosti
  - Zakon o kulturi
  - Zakon o uređenju prostora i izgadnji objekata
  - Zakon o zaštiti prirode
  - Zakon o zaštiti životne sredine
  - Zakon o morskom dobru
  - Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi
  - Zakon o lokalnoj samoupravi
  - Zakon o državnoj imovini

KLJUČNA PITANJA MENADŽMENTA

Lokalni propisi:

- Statut Opštine Kotor
- Odluka o proglašenju Kotora i njegovog područja za prirodno i kulturno –istorijsko dobro od posebnog značaja
- Odluka o uređenju grada i naselja Opštine Kotor
- Odluka o kućnom redu i spoljašnjem izgledu zgrada

KLJUČNA PITANJA MENADŽM

- Međunarodni propisi:
  - Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine
  - Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanih sukoba
  - Konvencija o mjerama za zabranu i sprečavanje nedozvoljenog uvoza, izvoza i prenosa svojine nad kulturnim dobrima
  - Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine
  - Konvencija o zaštiti i promociji raznolikosti kulturnih izraza
  - Konvencija o zaštiti podvodne kulturne baštine
  - Konvencija o zaštiti morske sredine i priobalnog područja Sredozemlja
  - Konvencija o biodiverzitetu (Rio de Ženejro 1992. godine).

Stanje Područja i razlozi za restrukturiranje pristupa upravljanja

Sve veći pritisak urbanizacije na prostor može lako prerasti u problem mnogo veći nego što je obnova graditeljskog fonda, jer se na terenu odvija neadekvatna urbanizacija, koja stvara potpuno suprotne efekte. Tokom vremena došlo je do manjih ili većih devastacija unutar Područja.

U nekim slučajevima potrebe savremenog društva rezultirale su agresivnim intervencijama, što je dovelo do umanjenja prvobitnih prostornih odnosa i ugrožavanje zatečenog integriteta kulturne vrijednosti, a u nekim djelovima stepen urbanizacije je dostigao granicu, čijim prelaskom vrijednosti zbog kojih je zaštićeno kao kulturna baština od izuzetnog značaja, mogu biti ozbiljno ugrožene, posebno ako se uzme u obzir, da je upravo u kulturnoj i prirodnoj baštini prepoznat glavni razvojni i ekonomski resurs Područja.

Novi upravljački principi i Konceptijski pristup

Svjesni činjenice, da je potrebno da se svi resursi razmatraju u cjelini, a ne pojedinačno, od jednog do drugog slučaja, utvrdili smo da je neophodno pristupiti izradi Menadžment plana

Konceptijski pristup Menadžment plana Područja Kotora, kao ***jedinstvenog integrisanog dobra***, izuzetno je važan preduslov za djelotvorno upravljanje u budućnosti.

Pored toga, u procesu planiranja upravljanja učinjen je suštinski važan korak za njegovu uspješnu implementaciju, uključivanjem u taj proces svih relevantnih državnih i lokalnih organa i institucija.

Analiza i sinteza podataka

Upravo ta činjenica, učinila je da se proces odvija

koordiniranom akcijom raznih učesnika i kroz opsežno istraživanje došlo se do velikog broja nedostajućih podataka.

To se posebno odnosilo na djelove dokumenta, u kojima su opširno opisane vrijednosti područja Područja, a koje do sada nijesu bile adekvatno obrađene i sintetizovane na jednom mjestu.

Takođe, prepoznavanje nedostataka u postojećim normativnim i planskim dokumenatima, i preporuka za njihovu doradu ili izradu novih, je bio jedan od ciljeva ovog procesa, radi unapređenja budućeg razvoja Područja.

Sadržaj Menadžment plana

- Menadžment plan sadrži identifikaciju, opise i menadžment svih aspekata Područja. Plan prepoznaje sva pitanja značajna za zaštićeno Područje, posebno rizike i prijetnje, predlaže politike, daje smjernice i mjere u cilju očuvanja i korišćenja njegovih vrijednosti.
- Daje viziju upravljanja zaštićenim područjem za petnaestogodišnji period, smjernice za njenu realizaciju, iskazane kroz opšte ciljeve i predložene programe aktivnosti, sa prepoznatim mehanizmima i nosiocima aktivnosti, rokovima za njihovu implementaciju kao i mehanizmima monitoringa.

Opšti ciljevi

Menadžment planom, razvoj Područja je temeljen na poštovanju, unaprjeđenju, promovisanju i korišćenju resursa naslijeđene kulturne i prirodne baštine, kao potencijala za napredak lokalne zajednice i njenih građana, prepoznat je kroz opšte ciljeve:

- Ekonomski razvoj kroz korišćenje potencijala Istorijskog jezgra Cetinja na principima održivog razvoja;
- Integralna zaštita, valorizacija, revalorizacija i prezentacija kulturne i prirodne baštine
- Jačanje pravne i institucionalne infrastrukture;
- Osiguranje efikasne primjene zakona i planske dokumentacije;
- Jačanje kadrovskih kapaciteta na svim nivoima, edukacija novog i doedukacija postojećeg stručnog kadra;

Menadžment plan, rađen za period od 15 godina, je strateški plan koji je prevashodno postavio okvir za integralno upravljanje kulturnom i prirodnom baštinom, sa Akcionim planom sa prioriternim aktivnostima i mjerama u kratkoročnoj, srednjoročnoj i dugoročnoj perspektivi, sa nosiocima aktivnosti i indikatorima uspjeha.

Relevantnost Menadžment plana obezbjeđuje se godišnjom analizom ažuriranih podataka o realizovanim aktivnostima iz Akcionog plana, u formi Izvještaja, koji se dostavlja Vladi Crne Gore na razmatranje i usvajanje.

Implementacija

- Da bi Menadžment plan uspostavio ravnotežu kompleksnih odnosa između očuvanja/zaštite kulturne baštine i održivog razvoja, mora biti dovoljno obavezujući za sve subjekte u sistemu zaštite i za ostale planske dokumente.
- Menadžment plan treba imati **dovoljno stabilni status koji može garantovati njegovu snagu i karakter obaveznosti**. Zbog toga je bilo važno da novi zakon o zaštiti kulturnih dobara iz 2010. godine, prepozna menadžment plan kao strateški dokument za dugoročno upravljanje kulturnim dobrima, sa snagom obaveznosti.

Novim Zakonom, Menadžment plan je strateški dokument za dugoročno upravljanje, zaštitu, očuvanje, korišćenje i prezentaciju kulturno-istorijske cjeline, lokaliteta i područja.

Menadžment plan se obavezno donosi za kulturno dobro koje je upisano na Listu svjetske baštine i kulturno dobro koje se nominuje za upis na ovu listu.

Menadžment plan sadrži, naročito:

- strategiju višegodišnjeg upravljanja kulturnim dobrom i smjernice za njenu realizaciju,
- program aktivnosti na cjelovitoj valorizaciji, zaštiti i prezentaciji kulturnog dobra,
- mehanizme za ostvarivanje integralne zaštite,
- način vršenja monitoringa planiranih aktivnosti.
- Plan donosi Vlada na prijedlog Ministarstva kulture.

Implementacija

Menadžment plan, nakon više od tri decenije od sticanja statusa mjesta Svjetske baštine, predstavlja prekretnicu u pristupu očuvanju i održivom ekonomskom korišćenju potencijala Kotora, što je rezultiralo definisanjem nacionalne platforme, zasnovane na zajedničkoj težnji strateškog pristupa u promociji kulturne i prirodne baštine.

Za sprovođenje Menadžment plana, potrebna je POLITIČKA VOLJA jer je veliki politički izazov postići konsenzus između svih kontradiktornih interesa na zaštićenom dobru

Na osnovu našeg iskustva, ta ravnoteža se, nakon urađenog i usvojenog menadžment plana, može postići.

ZAHVALJUJEM NA PAŽNJI !

